

Internet Üzerinden Araştırma Yöntemlerinin Etkin Kullanılması

Araş.Gör.Enis Karaarslan
Öğr.Gör.Tolga Çelik

EGE ÜNİVERSİTESİ

ÖZET

Araştırma ve geliştirme sürecinin en önemli olan ilk adımı araştırma yolu ile bilgiye ulaşımın sağlanmasıdır. Kütüphanelerdeki kaynakları taramak şeklinde gerçekleşen geleneksel araştırma yöntemleri, bilgi ve internet teknolojilerinin gelişmesi ile internet üzerinden etkin olarak yapılmaya başlanmıştır.

İçerik

İnternet üzerinden veriye ulaşmak için kullanılabilen yöntemlerden aşağıdakiler üzerinde durulmuştur:

- internet arama motorları (search engine)
- meta arama programları (metasearch programs)
- tartışma listeleri (newsgroup)
- eposta listeleri (email list)
- kütüphane tarama sistemleri

INTERNET ARAMA MOTORLARININ KULLANILMASI

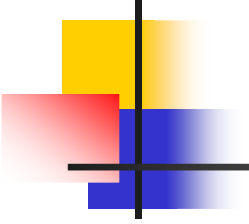
- **Konu Katalogları (Subject Catalogues)**
- **Web Arama Motoru (Web Search Engine)**
- **Veri toplamak**
- **Sorgulama mekanizmaları sunmak**

Arama motorlarının işlevleri

Arama motorlarının iki işlevi bulunmaktadır:

- **Veri toplamak**
- **Sorgulama mekanizmaları sunmak**

-
-
- Internet üzerinden arama motoru hizmeti veren birçok site bulunmaktadır.

Ör: Google (<http://www.google.com>)

Yahoo (<http://www.yahoo.com>)

- Bunun yanı sıra sadece belirli konular için özelleşmiş arama motorları da bulunmaktadır.
- Bazı arama motorları belirli bir dönem iyi hizmet vermekte ama bir süre sonra arama sonuçlarında yeterli performansı verememektedir.

Ör: Altavista (<http://www.altavista.com>)

İnternette Arama

İnternet'te arama yaparken dikkat etmeniz gereken birçok nokta bulunmaktadır.

- Arama kelimeleri eklerden arındırılmalıdır: Ör: "prokoller" yerine "protokol"
- Arama sonuçları fazla sayıda site içerdiğinde arama yeni kelimelerle daraltılmalıdır. Ör: "güvenlik" yerine "ağ güvenlik"
- Arama kelimelerinin arasına noktalama işareti koyma hiçbir işe yaramamaktadır. Arama kelimelerinin arasında sadece boşluk bırakılmalı ya da arama operatörlerinden (+ , " ") gerekeni koyulmalıdır.

Internette Arama (devam)

- Arama kutusuna yazılan kelime olası ekleriyle birlikte çıkmaktadır. "program" kelimesi kullanarak yapılan arama, içinde "programcı, programlama, programlı, programda..." gibi kelimelerin geçtiği siteleri de görüntüleyecektir. Bu nedenle ilgilenilen konuyu tam olarak ifade eden kelimeler anahtar kelime olarak seçilmelidir.
- Aramaya başlamadan önce araştırılan konuyu ifade edebilen birbirinden farklı bütün kelimeler bir yere not edilmeli ve hepsi ayrı ayrı denenmelidir. Örneğin "merkezi işlem birimi" kelimesi yerine "işlemci" gibi.
- Her arama motorunun arama özellikleri farklılıklar göstermektedir.
- Kullanılan Arama motorlarının varsa Detaylı Arama (Advanced Search) seçeneği kullanılmalıdır

Arama Motorları ile Gelişmiş Arama

- Hangi kelimelerin dahil edileceği (AND işlemi veya + operatörü ile birçok arama motorunda kullanılabilir)

Ör: *+firewall+solution* (Google'da 1,100,100 sonuç)

- Ard arada gelen kelimelerin – kelime gruplarının dahil edilmesi (Tırnak isareti (')) veya ("") kullanarak). Sadece bu iki sözcüğün geçtiği sayfalar değil, ikisinin yanyana geçtiği sayfalar bulmak için kullanılır.

Ör: *"firewall solutions"* (Google'da 11,000 sonuç)

Arama Motorları ile Gelişmiş Arama (devam)

- Başlık bilgisinin aramaya dahil edilmesi (`Title` (başlık) anahtar sözcüğünün kullanımı) Herhangi bir sayfada geçen belirli sözcükler yerine o sözcüğü başlık olarak taşıyan web sayfalarının bulunması için kullanılır.

Ör: *title:"firewall solutions"* (Google'da 7 sonuç)

Diğer Parametreler

- Her arama motorunda çalışmayan diğer parametreler ise aşağıdaki gibidir:
 - o `` isaretinin kullanımı: Hariç olmasını istediğiniz kelimelerin başına `` eklenmesi.
 - o `Image` (resim) anahtar kelimesinin kullanımı: Aranılan fotoğraf ya da şeklin adını girerek. Ör: *image:firewall.gif*
 - o Link` ve `url` anahtar sözcüklerinin kullanımı: `link` anahtar sözcüğü ile birbirine bağlantısı olan sayfalar, `url` anahtar kelimesi ile adreste bulunan spesifik karakterler bulunur.

Ör: *link:security.ege.edu.tr*

Diğer Parametreler (devam)

- o `Host` (sunucu) ve `domain` anahtar sözcüklerinin kullanımı: Spesifik bir arama kriterinin tek bir web sitesinde aranması:

Ör: +*firewall solution* +*host:checkpoint.com*

- Birçok arama motorunun **gelişmiş arama** kısmını bulunmaktadır. Bu alanlardan yukarıda örnek verdiğimiz sorgulamaları direkt girerek daha kolay bir şekilde yerine getirilmesi mümkündür

Bulunan Kaynak İnternet Adreslerinin Yorumlanması

İnternette web taraması yapan kişi adres analizinden biraz anlamalı ve baştan gereksiz adresleri eleyerek zaman kazanmalıdır. Örneğin bilginin bulunduğu adresin alan (domain) adına bakılarak kurumsal mı yoksa kişisel bir site olup olmadığı incelenmelidir. Bunun için ilk olarak adresteki uzantıya dikkat edilmelidir. Belli başlı uzantılar ve anlamları aşağıdaki gibidir:

- edu: Eğitim kurumu
- com: Ticari
- org: Organizasyon (Ticari olmayan kuruluş)
- mil: Askeri
- net: Ağ (Network)

Aynı zamanda o dökümanı yazan kişinin özellikleri ve referansları da incelenerek bu konuya ne kadar vakıf olduğu da anlaşılmalıdır.

HAZIR ARAMA PROGRAMLARI

Arama programları, “metasearch” servisi vererek, bir sorguyu aynı anda birçok arama motoruna göndererek tarama yaptırabilme özelliğine sahiptirler.

- Sorguda sadece bir kelime girilebildiği gibi, web sayfası (URL) adresi veya sayfa başlığı kriterleri ile de tarama yaptırılabilir.
- Sorgulanan web sayfalarının indirilmesini (download) sağlayarak internete bağlı olunmadığı zamanlarda da (offline) bu sayfaları inceleme imkanını sağlamasıdır.

Hazır Arama Programları

Bu araçların deneme versiyonları internet üzerinden temin edinilebilir. Bu programlar Microsoft Windows işletim sistemi üzerinde çalışabilmektedir. Başlıca programlar aşağıdaki gibidir

- **BullsEye**
- **Copernic 2001**
- **Webferret**

Hazır Arama Programları (devam)

The screenshot displays the Copernic 2001 Basic search engine interface. The window title is "Copernic 2001 Basic". The menu bar includes File, Edit, View, Search, Results, Tools, Window, and Help. The toolbar contains icons for Search, Modify, Track, Update, Validate, Download, Refine, Stop, Browse, Translate, and Summarize. The Quick Search field contains "The Web". A sidebar on the left lists categories such as The Web, Newsgroups, E-mail Addresses, Buy Books, Buy Hardware, Buy Software, Auctions, Encyclopedias, and Images. A document preview area at the bottom left shows "No document selected".

A prominent advertisement banner reads: "I graduated from High School in: 1992, 1982, 1972. classm8tes Rediscover your past! Go".

The search results table is as follows:

Keywords	Mode	Updated	Matches	Category
javascript	All words	13.01.2003 15:12:07	60	The Web

Title	Address	Score	Search Engine
☐ JavaScript.com Many up-to-date JavaScript tutorials and scripts.	http://www.javascript.com/		AltaVista, C...
☐ JavaScript Source, The cut and paste JavaScript library with source code.	http://javascript.internet.com/		AltaVista, F...
☐ Hands On JavaScript Classes - 3 Days \$1195 Learn from experts! Hands on courses in 40+ cities provide thorough coverage of client-side JavaScript and comple...	http://partner.ah-ha.com/Clickthroughs/redi...		Ah-ha.com
☐ JavaScript Source: Free JavaScripts, Tutoria... The JavaScript Source is an excellent JavaScript resource with hundreds of free JavaScript examples for cut and past...	http://javascriptsource.com/		MSN Web S...
☐ Hands On JavaScript Classes - 3 Days \$1195 Learn from experts! Hands on courses in 40+ cities provide thorough coverage of client-side JavaScript and comple...	http://216.216.246.31/bin/findwhat.dll?clickt...		FindWhat
☐ Internet Explorer und Netscape Navigator mi... Pfiffige JavaScripts fÅ¼r die Navigation zwischen Webseiten.	http://www.heise.de/ct/99/10/114/		Open Direc
☐ Free Certifications ASP.NET, JSP, Java, CSharp, VB.NET, JavaScript, XHTML, XML, HTML, English, SqlServer	http://partner.ah-ha.com/Clickthroughs/redi...		Ah-ha.com

60 result(s)

BENZER KONULARLA UĞRAŞAN KİŞİLERE ULAŞMA YÖNTEMLERİ

Araştırma yaparken benzer konularla uğraşan kişilerle tanışmak, onlardan bilgi edinmek için aşağıdaki yöntemler kullanılabilir:

- Eposta Listeleri (Mailing List)
- Tartışma Grupları (Newsgroup)
- BBS, IRC ve diğerleri

Eposta Listeleri (Mailing list)

Eposta listesi (mailing list), eposta (elektronik posta) mesajlarını aynı gruba üye olmuş çok sayıda insana otomatik olarak göndermenin bir yoludur.

Eposta listesine gönderilen bir eposta, eposta listesi sunucusu (server) programı sayesinde otomatik olarak tüm üyelerine yönlendirilir.

Eposta listeleri bir başlık veya konuya göre organize edilirler. Belirtilen bu başlığa veya konuya ilgi duyan kişiler eposta listesi sunucusuna bir mesaj göndererek listeye üye olurlar. Bundan sonra listeye gönderilen her mesaj da yeni üyeye ulaştırılır.

Eposta listeleri kullanırken bilinmesi gerekenler

Eposta listeleri kullanırken kullanıcıların akılda tutması gerekenler aşağıdaki gibidir:

- Eposta listelerinden her gün çok sayıda mesajın gelebileceği,
- Her mesajı okumanın gerekmediği,
- Toplu gönderme (digest) formatının kullanılabilmesi, ama hala büyük bir mesajın okunması gerektiği,
- İstenildiği vakit listeden hemen çıkılabileceği,

Eposta listeleri kullanırken bilinmesi gerekenler (devam)

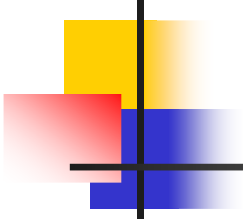
- Üyelikle ilgili mesajların yönetsel adrese yollanmaması gerektiği,
- Listeye her yollanılan mesajda kişinin kendisini baştan tanıtan bir kısmın yer alması gerekmediği,
- Bir mesajı cevaplarken, grubun hepsini ilgilendirmeyen bir cevap olması halinde sadece göndericiye cevap olarak iletilmesi gerektiği,
- Üyeliğin bildirildiği ilk mesajda yer alan bazı faydalı bilgiler, adresler bulunmaktadır. Üyelikten çıkma isteğiniz, bir süreliğine mesajlarınıza bakamayacağınız için, geçici olarak üyeliğinizin dondurulması gibi istekleriniz için bu adreslerin tutulması gerekmektedir.

Tartışma Grupları (Newsgroups)

Tartışma listesi, kullanıcılarının ilgili konulardaki mesajları okuyabildikleri ve cevap yazabildikleri online (çevrimiçi) tartışma alanlarıdır. Eposta listelerinden üç yönüyle ayrılır:

- Tartışma listesine üye olma zorunluluğu yoktur.
- Mesajlar e-mail şeklinde gönderilmemektedir.
- Çoğu zaman tek konu ile ilgili bir eposta listesi bulmak daha zordur.

Kullanıcıların bu servisi kullanırken akılda tutması gerekenler:

- Bütün mesajların okunması diye bir gereklilik bulunmamaktadır.
- Kişisel mesajlar gruba geçilmemeli, sadece o kişiye eposta ile gönderilmelidir.
- Kişilerde ortamdaki tartışmaya hemen cevap vermek veya yepyeni bir tartışma konusu açmak için eğilimler olabilir.
 - birkaç günlük mesajları tarayıp ortamın havasını koklamak (*lurking*)
 - . “sıkça sorulan sorular” (FAQ, frequently asked questions)

BBS, IRC ve diğçerleri

BBS (Bulletin Board System), IRC ve benzeri ortamlar daha çok sohbet amaçlı olarak kullanılmaktadır. BBS benzeri sistemler artık yok olmaya yüz tutmuştur. IRC sohbet odaları üzerinden de aynı konuyla ilgilenen kişilere erişebilmek mümkün olabilmektedir.

KÜTÜPHANE SİSTEMLERİ

Birçok kütüphane web üzerinden bilgi-makale tarama hizmetini vermektedir. Bu bölümde Ulakbim'e bağlı Cahit Arf Bilgi Merkezi, Ege Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Citeser Sanal Kütüphanesi tanıtılmıştır.

ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi (CABİM) Hizmetleri

a. Uzaktan Konu ve Atıf Tarama Başvuruları

b. Belge Sağlama Hizmetleri

•Belge Sağlama Sistemi

•Makale İstek Sistemi

c. Okuyucu Salonu Referans Hizmetleri

ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi (devam)

d. ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi Koleksiyonu

- **Basılı + Elektronik Süreli Yayın Koleksiyonu**
- **Tam Metin (e-dergi) ve Bibliyografik Veritabanları:**

*Yurt Dışı Kaynaklı:

*ULAKBİM Ulusal Veri tabanları: Ulusal veri tabanları doğrudan web'den taranabilmektedir.

<http://www.ulakbim.gov.tr/servisler/uvt/>

e. ULAKBİM Cahit Arf Bilgi Merkezi Web Sitesi

Ege Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Hizmetleri

- a. INNOPAC kütüphane tarama yazılımı**
- b. Online veritabanlarına web üzerinden ulaşım**
- c. CD Kütüphanesi Hizmeti**

Citeseer Sanal Kütüphanesi

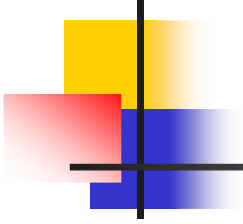
CiteSeer bilimsel literatürleri sayısal (digital) ortamda sunan ve web üzerinden ulaşılabilen bir sanal kütüphanedir. Başka bir sanal kütüphane yaratmak yerine algoritmalar, teknikler ve yazılımlar sağlanmakta, internet üzerinden Postscript ve PDF arama özellikleri sağlanmaktadır. Bu servise <http://citeseer.nj.nec.com/> adresinden ulaşılabilir.

SONUÇLAR

Bir araştırmacı için en önemli ve değerli Őey vakittir. Bu bildiride bilgiye ulaşmak için kullanılabilcek yöntemler verilerek araştırmacının en kısa zamanda aradığı bilgiye ulaşabilmesi hedeflenmiştir. Bir Őeyi geliştirmeden önce aramaya inanmak gerekmektedir.

Bu dökümanın güncellenmiş en son versiyonuna <http://bornova.ege.edu.tr/~enis> adresinden ulaşılabilir.

Dinlediğiniz için teŖekkürler.
Sorularınızı bekliyorum.

İletişim:

Enis Karaarslan enis@bornova.ege.edu.tr

<http://bornova.ege.edu.tr/~enis>